

III.ÚS 2983/08 ze dne 10.11.2009

K provádění důkazů odvolacím soudem

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl dne 10. listopadu 2009 v senátě složeném z předsedy Jana Musíla, soudců Pavla Holländera a Vladimíra Kůrky, o ústavní stížnosti P. K., zastoupené Mgr. Miladou Škvainovou, advokátkou se sídlem v Plzni, Koperníkova č. 21, proti rozsudku Krajského soudu v Plzni sp. zn. 13 Co 366/2008 ze dne 26. 8. 2008, takto:

Rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 13 Co 366/2008 ze dne 26. 8. 2008 se zrušuje.

Odůvodnění

Stěžovatelka svou ústavní stížností napadá, s tvrzením porušení základních práv zaručovaných čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva"), čl. 90 Ústavy ČR, čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina"), v záhlaví označené rozhodnutí odvolacího soudu, jímž byl změněn žalobě stěžovatelky vyhovující rozsudek Okresního soudu Plzeň-město sp. zn. 20 C 97/2008 ze dne 15. 5. 2008 tak, že žaloba, směřující proti žalované společnosti Super Baby, s. r. o. se sídlem v Plzni, na zaplacení částky 6.298,-Kč s příslušenstvím se zamítá a stěžovatelce byla stanovena povinnost nahradit žalované náklady řízení před soudy obou stupňů ve výši 24.162,-Kč.

Podle obsahu spisu Okresního soudu Plzeň-město sp. zn. 20 C 97/2008 bylo napadené rozhodnutí vydáno v řízení zahájeném k žalobě stěžovatelky, v níž tato svůj nárok na zaplacení žalované částky odůvodnila tím, že dne 19. 12. 2007 platně odstoupila od kupní smlouvy (podle níž od žalované společnosti koupila dětský kočárek) poté, když její reklamace koupené věci ze dne 9. 10. 2007 nebyla včas, tj. nejpozději v zákonem stanovené 30 ti denní lhůtě, žalovanou vyřízena. Soud I. stupně po provedeném dokazování listinnými důkazy, reklamačními listy a korespondencí mezi účastníky učinil skutkový závěr o tom, že reklamace stěžovatelky ze dne 9. 10. 2007 nebyla vyřízena včas, "ať již pozitivně či negativně před 12. 12. 2007", a proto podle jeho názoru s ohledem na ustanovení § 19 odst. 1, 2, 3 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, k odstoupení od smlouvy došlo v souladu s ustanovením § 622 odst. 2 občanského zákoníku. Kupní smlouva byla takto podle § 48 odst. 2 občanského zákoníku zrušena odstoupením od smlouvy a žalovaná je tudíž podle § 457 občanského zákoníku povinna stěžovatelce zaplatit kupní cenu kočárku. Soud I. stupně v odůvodnění svého rozhodnutí také podotkl, že nesouhlasí se žalovanou prodejní společností v tom, že je na spotřebiteli, aby poskytovatele služby či osobu, u které reklamoval, kontaktoval a o stavu vyřizování reklamace se sám informoval.

Odvolací soud k odvolání žalované rozsudek soudu I. stupně změnil tak, že žalobu zamítl. Odstoupení stěžovatelky od kupní smlouvy totiž posoudil jako neúčinné. Ve svém rozhodnutí dal najevo, že důkazní břemeno o tom, že reklamovaná vada nebyla v zákonné lhůtě odstraněna, tíží spotřebitele a na něm také je, aby se sám informoval, jak byla reklamace vyřízena a pokud tak neučiní, pak jen stěží lze prodávajícímu prokázat, že reklamaci ve lhůtě nevyřídil. Odvolací soud pak vycházel z názoru, že v dané věci jsou ve smyslu ustanovení § 120 odst. 3 první věta a § 213a odst. 1 o. s. ř. naplněny podmínky pro provedení i jiných, než účastníky navržených, důkazů, jejichž potřeba ke zjištění skutkového stavu věci, co do včasnosti vyřízení reklamace, vyšla v řízení najevo. Proto vyzval žalovanou, aby doložila vyjádření výrobce předmětné věci, což tato učinila, a odvolací soud s přihlédnutím k tomuto vyjádření, v němž výrobce stěžovatelkou uplatněnou reklamaci převážně uznal, učinil závěr, že odstoupení od smlouvy stěžovatelkou není účinné, neboť podmínky "pro tento postup předvídané ustanovením § 19 odst. 3 zákona ve spojení s ustanovením § 622 odst. 2 větou první o. z. nebyly naplněny".

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu směřuje ústavní stížnost, v níž stěžovatelka kromě vyjádření nesouhlasu s názorem odvolacího soudu o tom, že by měl kupující povinnost sám se informovat o vyřízení reklamace s poukazem na to, že interpretace formulace "vyřízení reklamace" v zákoně o ochraně spotřebitele by měla respektovat spotřebitele jako slabší článek daného právního vztahu, spatřuje porušení shora označených

základních práv v tom, že odvolací soud porušil právo na spravedlivý proces v rámci odvolacího řízení, když se bez zopakování dokazování, aniž řádně provedl doplnění dokazování a poučil účastníky, odchýlil od skutkového stavu zjištěného soudem I. stupně a jeho rozsudek změnil. Dovolává se přitom rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 1940/2000 a 21 Cdo 1210/2000, jakož i judikatury Ústavního soudu. Kromě toho poukazuje na úpravu odvolání ve sporném řízení a současně zdůrazňuje, že skutečnost, která přivedla odvolací soud ke změně skutkového stavu -vyjádření výrobce kočárků ze dne 2. 11. 2007 -nebyla uplatněna před soudem I. stupně a mohl by tak k ní odvolací soud při zjišťování skutkového stavu přihlídnout podle § 213 odst. 4 o. s. ř. jen, jestliže to umožňuje některá z výjimek ze systému neúplné apelace, uvedená v ustanovení § 205a odst. 1 písm. a) až e) o. s.ř., které však v posuzovaném případě, jak stěžovatelka dále dovozuje, nepřichází v úvahu. V podstatě z uvedených důvodů proto navrhla zrušení napadeného rozhodnutí.

Krajský soud v Plzni jako účastník tohoto řízení ve vyjádření k obsahu ústavní stížnosti v podstatě odkázal na obsah odůvodnění svého rozhodnutí a dodal, že není-li v protokolu o odvolacím jednání ze dne 26. 8. 2008 výslovně zaprotokolováno přečtení vyjádření výrobce kočárků ze dne 2. 11. 2007 a dobropisu ze dne 16. 11. 2007 odvolacím soudem, pak se mohlo jednat o opomenutí, tyto listinné důkazy byly čteny, odvolací soud sám si jejich předložení vyžádal. Stížnost nepovažuje krajský soud za důvodnou a navrhl proto její odmítnutí.

Společnost Super Baby, v původním řízení v postavení žalovaného, své vyjádření (v němž dává najevo, že k pochybení odvolacího soudu nedošlo, neboť tento nezaložil své rozhodnutí na odlišném skutkovém stavu, nýbrž na jiném právním posouzení), nepodala, ač řádně poučena, prostřednictvím právního zástupce a ani nedoložila, že by plnou moc ke svému zastoupení před Ústavním soudem udělila. Jelikož tak nevyhověla požadavku ustanovení § 30 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, nejednal s ní Ústavní soud jako s vedlejším účastníkem řízení.

Poté, co se seznámil s argumentací ústavní stížnosti a obsahem připojeného spisu Okresního soudu Plzeň-město sp. zn. 20 C 97/2008, dospěl Ústavní soud k závěru, že stížnost je důvodná.

Z obsahu protokolu o jednání před odvolacím soudem není patrné, že by odvolací soud u odvolacího jednání dokazování provedené soudem I. stupně zopakoval a, jak je zjevné z odůvodnění jeho rozhodnutí, při svém rozhodování se od skutkového stavu zjištěného soudem I. stupně odchýlil, důkazy, z nichž vycházel soud I. stupně, hodnotil "z pohledu" vyjádření výrobce kočárků ze dne 2. 11. 2007 a, ač v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že dokazování doplnil, jako důkaz je v intencích ustanovení § 129 o. s. ř. řádně neprovedl. Tímto svým postupem porušil především ustanovení § 213 odst. 2 o. s. ř., přičemž porušení zásady přímosti provádění dokazování v něm stanovené, jak dal Ústavní soud najevo již ve svém nálezu sp. zn. IV. ÚS 57/04, spadá pod rámeček, jenž je z pohledu ústavněprávního chráněn čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy. V označeném nálezu, na jehož odůvodnění možno odkázat, Ústavní soud mimo jiné konstatoval, že důkazní řízení obsahuje provedení důkazů a jejich hodnocení a ústí ve zjištění skutkového stavu. Hodnocení důkazů bez jejich provedení soudem (nejsou-li dány důvody dožádání) zakládá porušení čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy v důsledku porušení zásady přímosti, dle níž dokazování provádí soud, jenž rozhoduje ve věci, a to při jednání, ke kterému předvolá účastníky řízení, přičemž rozhodnutím ve věci je i změna rozhodnutí nalézacího soudu soudem odvolacím v odvolacím řízení. Smyslem a účelem zásady přímosti je objektivita a nezávislost soudního rozhodování, jakož i zabezpečení práva účastníků řízení k provedeným důkazům se vyjádřit.

Třeba poukázat také na to, že i když i odvolací soud může podle ustanovení § 211 a § 120 odst. 3 o. s. ř. provádět i jiné, než samotnými účastníky navržené důkazy, potřeba jejichž provedení ke zjištění skutkového stavu věci vyšla v řízení najevo, nutno v posuzované věci brát v úvahu, že žalovaná strana, ač se účastníkům ze strany soudu I. stupně dostalo poučení podle § 119a ve spojení s ustanovením § 205a o. s. ř., nikdy během řízení, a to ani v průběhu odvolacího řízení, sama provedení důkazu vyjádřením výrobce kočárků nenavrhovala, kterýžto fakt je významný proto, že k novým skutečnostem a důkazům smí odvolací soud v systému neúplné apelace, pod nějž posuzovaná věc spadá (nejedná se o věc vyjmenovanou v ustanovení § 120 odst. 2 o. s. ř.) ve smyslu ustanovení § 212a odst. 3 o. s. ř., přihlídnout jen tehdy, když byly uplatněny. Také toto procesní pravidlo odvolací soud nerespektoval. Konečně pak není v dané věci bez významu ani skutečnost, že odvolací soud v průběhu řízení před ním účastníkům řízení resp. stěžovateli neposkytl žádné poučení, a to přesto, že zaujal od soudu I. stupně odlišný právní názor na informační povinnost, týkající se vyřízení reklamace, v důsledku něhož pak přesunul důkazní břemeno na stěžovatelku.

Dále třeba uvést, že Ústavní soud, máje na zřeteli, že názory obecných soudů na otázku podání informace o vyřízení reklamace prodejcem se liší (viz např. rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 9 sp. zn. 10 C 130/2004 ze dne 25. 11. 2004, Městského soudu v Praze sp. zn. 29 Co 123/2005 ze dne 5. 5. 2005), s přihlídnutím k ustanovením § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř., ve znění účinném před novelou provedenou zákonem č. 7/2009 Sb.,

omezenou možnost podávání mimořádných prostředků ve srovnatelných věcech, mající za následek nedostatek podnětů pro sjednocení judikatury, aniž by si jinak osvojoval právo nahrazovat obecné soudy či Nejvyšší soud, považuje v této věci (obdobně jak to činil dříve ve věcech správního soudnictví v době neexistence Nejvyššího správního soudu) za potřebné vyjádřit se i ke shora uvedenému názoru odvolacího soudu o povinnosti spotřebitele sám se informovat o vyřízení reklamace. Tento názor nepovažuje Ústavní soud za správný, jak ostatně naznačil již v usnesení sp. zn. IV. ÚS 512/05 ze dne 26. 4. 2006. Je totiž toho názoru, že ustanovení § 19 zákona č. 634/1992 Sb., v jehož odstavci 1 je stanovena povinnost prodávajícího vydat spotřebiteli potvrzení o datu a způsobu vyřízení reklamace, včetně potvrzení o provedení opravy a době jejího trvání, případně písemné odůvodnění zamítnutí reklamace, je třeba vykládat extenzivním způsobem ve prospěch spotřebitele, a to s ohledem na účel zákona, jímž je právě ochrana spotřebitele jako "slabší strany" právního vztahu založeného spotřebitelskou smlouvou, a dovést tak, že takto zákonem stanovená povinnost zahrnuje resp. předpokládá i podání informace o vyřízení reklamace prodejcem. Navíc možno poukázat i na ustanovení § 13 cit. zákona, v němž je stanovena povinnost prodávajícího řádně informovat spotřebitele o rozsahu, podmínkách a způsobu uplatnění odpovědnosti za vady výrobků a služeb (ve smyslu ustanovení § 622 občanského zákoníku je odstoupení od smlouvy právem z odpovědnosti za vady), jehož extenzivním výkladem by eventuelně bylo možno dovést, že prodávající je povinen v rámci uvedené obecné informační povinnosti spotřebitele alespoň upozornit na to, že se musí sám o výsledek vyřízení reklamace zajímat s tím, že v případě, že tak neučiní, musí snášet důsledky, které pro něj z jeho nečinnosti v tomto směru vyplynou. Pokud takovou informaci prodávající spotřebiteli nepodá, nemůže následná nečinnost spotřebitele v takovém případě být přičítána k jeho tíži.

V posuzované věci tak s ohledem na uvedené dospěl Ústavní soud k závěru, že Krajský soud v Plzni tím, že změnil rozhodnutí nalézacího soudu na základě odlišného hodnocení důkazů provedených soudem I. stupně, a to aniž by je sám řádně opakoval, nerespektováním procesních pravidel odvolacího řízení a výkladem aplikovaného ustanovení zákona na ochranu spotřebitele nerespektujícím jeho účel, omezil právastěžovatelky na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy

Z uvedených důvodů Ústavní soud napadený rozsudek Krajského soudu v Plzni zrušil [§ 82 odst. 1, odst. 3 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Poučení: Proti tomuto nálezu se nelze odvolat.

V Brně, dne 10. listopadu 2009

Jan Musil
předseda III. senátu Ústavního soudu